

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ОРИЄНТОВНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема уроку	Сторінка	Дата
1.	Опис предмета за малюнком, змістом загадки та запитаннями. <i>(Опис айстри.)</i>	5	
2.	Опис істоти за малюнком, змістом вірша та поданими словами. <i>(Опис котика.)</i>	11	
3.	Добір слів — ознак предметів за малюнком. <i>(Барви осені.)</i>	17	
4.	Добір назв до серії малюнків. <i>(Білочка восени.)</i>	23	
5.	Складання лічилки за серією малюнків та поданими словами-римами.	27	
6.	Побудова і записування речень, що передають зміст малюнків. <i>(Складання зв'язного висловлювання «Справжні друзі».)</i>	31	
7.	Складання речень до теми. Робота з деформованим текстом. <i>(Складання тексту «Зимові розваги».)</i>	39	
8.	Розповідь за малюнком, планом та опорними словами. <i>(Птахи взимку.)</i>	45	
9.	Робота з деформованими реченнями і текстом.	49	
10.	Складання записки, адресованої батькам (друзям). Слова ввічливості.	53	
11.	Складання загадки за малюнком та поданими словами. <i>(Складання загадки про капусту.)</i>	55	
12.	Добір заголовка до тексту.	61	
13.	Складання оповідання за початком, кінцівкою, малюнком, планом та опорними словами. <i>(Текст «Чуйне серце» — про допомогу птахам.)</i>	65	
14.	Складання казки за серією малюнків. <i>(Казка «Справжній друг».)</i>	71	
15.	Удосконалення тексту із часто повторюваними словами.	79	
16.	Складання тексту-міркування. <i>(«Чому світлячка так назвали».)</i>	85	
17.	Складання розповіді «Моя заповітна мрія.» <i>(Текст «Настало літо».)</i>	89	

УРОК 1

Дата .....

Клас .....

Тема. Опис предмета за малюнком, змістом загадки та запитаннями. (*Опис айстри.*)

Мета. Ознайомити учнів із зовнішнім виглядом квітки айстри, походженням її назви, вчити дітей будувати невеликі тексти-описи, закріпити в словнику школярів назви частин рослини, кольорів тощо; розвивати образне мовлення і культуру мовлення; виховувати естетичні почуття, дбайливе ставлення до квітів, здатність захоплюватися їх красою.

Додатковий матеріал .....

до уроку .....

Обладнання. Ілюстрація (або фотографії) квітки айстри, букет осінніх квітів (чорнобривців, жоржин, хризантем), картка-завдання «Розсипанка»; ребус «Айстра», загадки, вірші, «Вальс квітів» П.І. Чайковського із опери «Спляча красуня» (запис).

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Я всміхнуся сонечку:
— Здрастуй, золоте!
Я всміхнуся квіточці:
— Хай вона цвіте!
Я всміхнуся дощику:
— Лийся, мов з відра!
Друзям усміхнуся я:
— Зичу всім добра!

II. Актуалізація опорних знань, повідомлення теми уроку.

— Послухайте вірш Дмитра Павличка і зробіть передбачення, який предмет будемо описувати на уроці.

Небеса прозорі,
як глибінь ріки,
падають, як зорі,
з явора листки.
А над полем нитка
дзвонить, як струна.
Зажурилась ... (*квітка*) —
чує сніг вона.

— Діти, погляньте, які квіти в нашому букеті. (*Айстри, чорнобривці, жоржини, хризантеми.*)

— Які ці квіти? (*Гарні, барвисті, чарівні, яскраві, осінні.*)

— Послухайте вірш.

Вже осінь до нас потихеньку мандрує,
а клумба барвиста, як влітку, квітує.
На ній чорнобривців яскравих багато,
червоно-оранжевих бравих хлоп'яток.
Ось айстри голчасті — голівки кругленькі:
бузкові, рожеві і навіть біленькі.
Справжнісіньке диво — прекрасні жоржини,
осінньої клумби величні царівни.

А. Шелест

— Про які осінні квіти згадується у вірші?

— Розгадування ребуса.

' МАК К=Й СОН" ТРАВА"

(*айстра*)

— Отже, сьогодні на уроці будемо складати художній опис осінньої квітки — айстри.

III. Робота над мовним матеріалом.

1. Легенда.

Розповідають, що на початку XVII століття одному французькому ботаніку прислали з Китаю насіння невідомої рослини. Його висіяли в Паризькому ботанічному саду. Швидко з'явилися паростки. А через деякий час рослина розцвіла червоною променистою квіткою з жовтою серединкою. Вона була подібною на велику маргаритку, тому назвали її «Королевою маргариток». Ботаніки та садівники працювали над виведенням нових сортів різних кольорів і лише через 22 роки з'явилася квітка небаченої краси. Один із ботаніків захоплено вигукнув: «Астер!», що з грецької означає «зірка». З того часу квітку почали називати айстрою.

2. Поетична хвилинка.

— Послухайте (або прочитайте) вірші. Назвіть слова, які описують айстру.

ОСІНЬ

Листячко дубове,
листячко кленове
жовкне і спадає
тихо із гілок.
Вітер позіхає,
в купу їх згортає
попід білу хату
та на моріжок.
Айстри похилились,
ніби потюпились —
сонечка немає,
спатоньки пора!
А красольки в'ялі
до землі припали,
наче під листочком
вітер догоря.

К. Перелісна

***

... Струмують ночі руслами світань.
І хиллять квіти заспані голівки.
Що є іще, крім ніжності?
Спитай у тої айстри або в тої зірки.

О. Пахльовська

3. Складання грона «Айстри».

4. Метод взаємних запитань.

- Що таке опис?
- Що можна описувати?
- Чим опис відрізняється від розповіді?

- Коли ми користуємося описом?
- Навіщо людині потрібні уміння описувати предмети?

5. Науковий опис айстри. (Відомості із енциклопедії.)

Опис

Айстра солончакова — одно- або дворічна трав'яниста рослина. Листки ланцетні і лінійно-ланцетні, розміщені почергово. Квіткові кошики світло-блакитні, запашні, зібрані в щитоподібне суцвіття. Висота 30–100 см.

Айстра зірчаста — багаторічна трав'яниста слабоопушена рослина із простим стеблом висотою 25–70 см. Нижні листки черешкові, лопатеві, верхні — сидячі, довгасто-ланцетні. Квіткові кошики порівняно великі, блакитно-фіолетові, на коротких ніжках.

В айстри крайові квіти язичкові, блакитні або блакитно-фіолетові, серединні — трубчасті, жовті, з чубчиком.

Час цвітіння

Айстра солончакова цвіте в липні–вересні, зірчаста — у червні–серпні.

Місцеперебування

Айстра солончакова росте по солончаках і степових схилах, чагарниках, світлих лісах.

Частина, що застосовується.

Квіткові кошики і трава (*стебла, листя*), рідше корінь.

Час збору

Квіткові кошики і траву збирають у період цвітіння, корінь — восени.

Хімічний склад

Вивчений недостатньо. Відомо, що квітки містять алкалоїди і сапоніни.

Застосування

Водний настій квіток (*кошиків*) і трави має відхаркувальну дію, його вживають при кашлі різного походження, туберкульозі легенів, а також при шлунково-кишкових і шкірних захворюваннях.

6. Слово вчителя.

— Діти, погляньте на наш букет. Квіти всі різні, але кожна по-своєму особлива.

Вчитель описує якусь із квіток, наприклад, айстру.

— Мені дуже подобаються айстри. Квіти в них круглі, мов сонечко. У айстри багато пелюсток: вона повна, пишна. Айстри цвітуть білими, рожевими, бордовими та фіолетовими квітками. У нашому букеті є айстри білого та фіолетового кольору. Стебло в айстри тоненьке, але міцне. Якщо квіточка темна, то і стебельце темне, а якщо квітка світла — її стебло світло-зеленого кольору. Листочки у айстри зелені, невеличкі, із гострими кінчиками. Пахнуть айстри ледь чутно.

7. Робота в зошиті (с. 3-4).

Завдання 1. Прочитати і відгадати загадку.

Відгадку записати. (*Айстра*)

Завдання 2. Розглянути малюнок.

Дати відповіді на запитання.

- Як називається ця квітка?
- Коли вона цвіте?
- Який вигляд має квітка, якого кольору у неї пелюстки?
- Які кольори переважають у її забарвленні?
- Яке у рослини стебло?
- Які у квітки листочки?
- Як пахне квітка?
- Що ти знаєш про цю квітку?

Завдання 3. Доповніть речення словами-ознаками.

Квіти — білі, ...

Пелюстки — довгі, ...

Стебло — тонке, ...

Листочки — різьблені, ...

Завдання 4. Скласти і записати власний опис айстри, скориставшись словами з довідки.

ЗРАЗКИ ТЕКСТІВ-ОПИСІВ

***

Осінні квіти приваблюють нас незвичайною «осінньою» красою. Серед них особливо виняткові айстри — білосніжні, блакитні, жовті, фіолетові, темно-червоні.

Розкішну квітку на стрункій ніжці недаремно назвали айстрою, адже «айстра» в перекладі з грецької означає «зірка». Безліч подовжених пелюсток-промінчиків навколо золотисто-жовтої серединки і справді надають квітці схожість з далеким небесним світилом. Зрізані айстри довго тішать нас, наповнюючи кімнату неповторним ароматом осені.

***

Айстри — це квіти осені. Вони цвітуть увесь вересень. Назва їх перекладається з давньогрецької як зірка. І справді, айстра нагадує зірку з багатьма променями світла, що розходяться в усі боки.

Квітки айстри бувають маленькі та великі, з гострими пелюстками, а серединка в них яскраво-жовта. Айстра вражає багатством кольорів та форм. Вона буває білою, рожевою, бордовою, фіолетовою, червоною, помаранчевою. Її пелюстки можуть пишно стирчати, наче голки в їжака, а можуть охайним віночком оточувати серцевинку. Бувають квіти із цікавими закрученими пелюстками. Листочки в айстр приглушено-зеленого кольору, тоненькі, з красивими фігурними краями.

Хоч айстри й невисокі, їх часто висаджують на клумбах та роблять букети. Їх краса радує нам око. Першого вересня школярі зазвичай дарують вчителям букети з айстр.

***

Існує легенда, що айстра — це зірка, яка задивилася з неба на красуню-землю і полетіла до людей. І справді, айстра схожа на яскраву зірочку.

Квіти її різнокольорові: білі, сині, червоні, фіолетові, жовті... Як зірки на небі.

Айстри — улюблені всіма осінні квіти. Не випадково на Святі першого дзвоника найбільше букетів — із айстр.

За Н. Кур'ян

8. Самостійна робота учнів.

9. Перевірка записаного. Редагування.

Фізкультхвилинка.

Вільні рухи під музику П.І. Чайковського «Вальс квітів» із опери «Спляча красуня».

IV. Закріплення знань учнів.

1. Розмалювати осінні квіти — айстри.

2. Гра «Відгадай загадку».

Педагог розповідає малятам про якусь із квіток, не називаючи її. Діти мають уважно послухати розповідь і назвати та показати рослину, про яку йдеться. Потім бажаючи по черзі описують квіти, а решта дітей відгадують і знаходять їх у букеті.

3. Гра «Вгадай квітку за запахом».

— Діти, у мене на столі лежить чарівна торбинка. В ній є квіти. Треба впізнати квітку за запахом. (*Очі конкурсанту зав'язують хустинкою.*)

4. Емоційна пауза.

I-й учень. Осінь захоплює, осінь вражає дивом-красою і барвами квіт. То вона щедре тепло посилає, то умиває дощиком світ.

II-й учень. Осінь на землю тихенько спускається, в небі летить, наче птах. Крилами-хмарами небо вкривається, літо веселе, співоче минається, спокій стає на землі.

Вчитель: — У сиву давнину квіти обожнювали, вважали їх уособленням найніжніших почуттів. На острові Таїті й досі всіх дітей до 6-річного віку звать «гіті», що означає «квітка». У нас дітей часто порівнюють з квітами.

- Кого з вас називають квіточкою?
- Хто вас так називає?
- Чи подобається це вам?

V. Підсумок уроку.

Квіти — постійні супутники нашого життя. Вони на клумбах, на газонах, у кімнаті. Вони на рушниках, скатертинах, серветках. Ними розмальовують печі, стіни оселі.

- Про що ви дізналися на уроці?
- Чого навчилися?
- Як вам вдалося досягти успіху?
- У кого вдома квітнуть айстри?
- Хто їх висіває?
- Чий опис вам сподобався найбільше? Чому?
- Чи може людина байдуже ставитися до квітів?